

A VIBRATÓ

A VIBRATÓ a muzsikálás egy igen meghatározó eleme, mellyel célzottan nem sokat szoktunk foglalkozni, pedig annak megfelelő, helyes alkalmazása minden hangszeres játéknak meghatározó sajátja, egy árnyalata, egyéni stílusa is.

Az alábbi tanulmányok nem konkrétan az oboa-vibratóval foglalkoznak, de Meszlényi László főiskolai docens tanár úr javaslatára - annak fő tendenciái - az oboajátékra is jól konvertálhatóak, így nagyon tanulságosak!

Auer Lipót (1845-1930):

"A hegedűjáték - ahogy én tanítom" (részlet)

A vibrató célja a hullámzó hanghatás, amit az ujj gyors rezgő mozgása révén kaptunk a lefogott húron, hogy kifejezőbb jelleget adjunk egy zenei frázisnak, sőt akár egyetlen hangnak a zenei frázisban. Akárcsak a portamento, a vibrató is elsősorban egy kiemelt hanghatás elérésére szolgáló eszköz, hogy megszépítsünk és ékesítsünk egy éneklő passzázst vagy hangot.

Sajnos mind az énekesek, mind a hangszeres játékosok gyakran visszaélnek ezzel a hanghatással, akárcsak a portamento esetében, amivel a legművésziertlenebb jellegű csapást hívták életre, azt, aminek száz énekes és hangszeres szólistából kilencven áldozatul esik.

Több előadónak - aki megrögzötten alkalmazza a vibrátót - az az érzése, hogy játékát ezzel hatásosabbá teszi, s többen közülük a vibrátót nagyon alkalmas eszköznek tartják rossz intonációjuk és hangképzésük elleplezésére. De az ilyen mesterkedés még a haszontalannál is rosszabb. Az a tanuló teszi helyesen, aki intelligens módon odafigyel saját játékára, beismeri magának, hogy intonációja vagy hangképzése rossz, majd pedig vállalkozik annak javítására. A rossz hangképzés és intonáció elleplezése érdekében a vibrátót használni hasonló a struccpolitikához, ami nem csupán gátat szab annak, hogy valaki a hibáját kijavítsa, de művészi szempontból kimondottan tisztességtelen is.

Viszont a hegedűsök másik csoportja, akik szokásból alkalmazzák ezt az eszközt - azok, akik meg vannak róla győződve, hogy az örökös vibrató a titka a kifejezésteljes játéknak, amely fűszerezi az előadást - szánnivalóan rossz úton járnak ebbéli hiedelmükkel. Néhány esetben kétségtelenül, saját jobbik ösztönük ellen tesznek, lelkiismeretesen végrehajtva az unmuzikális tanár utasításait. De saját zenei értékítéletüknek kellene megmondania, milyen hamis az az elképzelés, hogy a vibrálás - legyen az jó ízlésű vagy ízléstelen - fűszert és zamatot kölcsönöz játéknak. Ha megpróbálnánk olyan ételt fogyasztani, ahol a leves túl sós, az előétel hagymás szósszal van leöntve, a sült túlfűszerezve cayenne-i borssal, a salátaöntet mustárral és a desszert túlédesítve, ínyük tudatná velük, hogy túlságosan fűszeres az egész ebéd. De zenei ízlésük (vagy az, ami ehelyett rendelkezésükre áll), nem adja tudtukra, hogy a legkülönfélébb darabokból álló programot is a holt unalmas egyhangúság szintjére tudják redukálni azzal, hogy szüntelenül vibratóval fűszerezik azt. Nem, a vibrató egy hatás, egy díszítőelem: mennyei pátosz érzését képes kelteni egy frázis csúcspontján,

vagy egy futam eljátszása során, de csak akkor, ha a hegedűs kiművelte azt a finom érzéket, ami alkalmazásának adagolásához szükséges.

Egyes hegedűsöknel ez az indokolatlan és kellemetlen vibrató a teljes kéz lassú és folyamatos hullámmozgása révén jelenik meg, s néha kéz és az összes ujjak is részt vesznek, amelyeket talán éppen nem is használnak. De a minden egyes hangon való rezegtetés és vibrálás különös szokásának oka lehet akár az éppen beteg idegrendszer is, amiről a legtöbb esetben még csak sejtelmük sincs azoknak, akiket ez az átok sújt. Ennek a természeti csapásnak forrásai lehetnek általában beteg, leromlott idegek, amelyek meglétét mindaddig nem fedezték fel.

Ezen meggyőződésem azon a tényen alapul, hogy ezt nem tudom másképpen magyarázni néhány növendékem esetében, akik legőszintébb eltökéltségük ellenére, hogy az ellenkezőjét tegyék, s a részemről történő számtalan javítás ellenére képtelenek voltak megszabadulni ettől a bűnös szokástól és szüntelenül vibráltak minden hangot, legyen az hosszú vagy rövid, még a legszárazabb skálamenetet és gyakorlatot is állandóan vibrálva.

Csupán egyetlen, esetleg számításba jövő gyógyszere lehet ennek a leromlott idegállapotnak, vagy a jóízlés hiányának - és ez az, hogy az ember teljesen kiiktatja a vibrató alkalmazását. Figyeljük meg és kövessük játékunkat teljes szellemi koncentrációval, amennyire csak tőlünk telik. Amint a legcsekélyebb vibrátót is észleljük a kéznél, vagy az ujjnál, hagyjuk abba a játékot, pihenjünk néhány percet és aztán kezdjük ismét, folytatva önmagunk megfigyelését. Hetekig és hónapokig kell folytonosan figyelni magunkat ezen a módon, amíg meg nem győződünk róla, hogy tökéletesen elsajátítottuk a vibrátót, hogy az teljesen ellenőrzésünk alatt áll. Azután a megfelelő művészi feladatok szolgálatába állíthatjuk úgy, mint aki szolgál bennünket s nem pedig irányít.

Mindenesetre ne feledjük, hogy a vibrátónak csak a legmérsékeltebb használata kívánatos, ezen eszköz túlságosan általános használata megghiúsítja a célt, amire használjuk. A túlzott vibrató olyan szokás, amivel szemben nem vagyok elnéző és mindig harcolok ellene, ha észreveszem növendékeimnél - bár be kell vallanom, néha sikertelenül. Szabály nálam, hogy a nem kitartott hangok esetében teljesen megtiltom a vibrátót és őszintén tanácsolom nekik, ne éljenek vissza a használatával még olyan kitartott hangok esetében sem, amelyek egy frázisban egymást követik.